

ISMAEL VALLÈS

LA TRANSICIÓ DEMOGRÀFICA I L'EVOLUCIÓ
DE LA POBLACIÓ A LA VALL D'ALBAIDA I LES
VALLS D'ALCOI, 1900 - 1982.

RESUMEN

Se analiza en este artículo el comportamiento demográfico de la región Alcoi-Ontinyent (País Valencià), tanto respecto a la evolución de las tasas como al crecimiento de la población, observándose los cambios de ritmo de dicho crecimiento entre el área de Alcoi y la de Ontinyent, los movimientos migratorios y la ocupación laboral de la población de las ciudades principales en los inicios de los años ochenta.

ABSTRACT

The demographical behaviour of the region Alcoi-Ontinyent (País Valencià) is analyzed in this essay both with regard to the Rates evolution and with regard to the population growth. The rhythm changes of that growth between Alcoi and Ontinyent areas, the migratory movements and the population employment of the main cities at the beginning of the Eighties, is observed.

Els canvis en el comportament demogràfic, que coneixem com a «transició demogràfica» i que es caracteritzen bàsicament pel descens de la mortalitat, amb la desaparició de les mortandats catastròfiques i el descens de la natalitat, han seguit en el País Valencià una tònica general intermèdia entre els canvis més avançats propis de Catalunya i els més retardats del conjunt espanyol.

PÉREZ PUCHAL (1980), en parlar de la natalitat espanyola, assenyala l'existència d'un escaló de descens en el segon decenni del segle XX, un altre més fort en els anys trenta i quaranta, assolint el nivell més baix entre 1950 i 1955 (descomptat el període de la guerra civil), una recuperació a partir de 1956 fins 1960 i la reanudació de la davallada fins la dècada dels anys vuitanta.

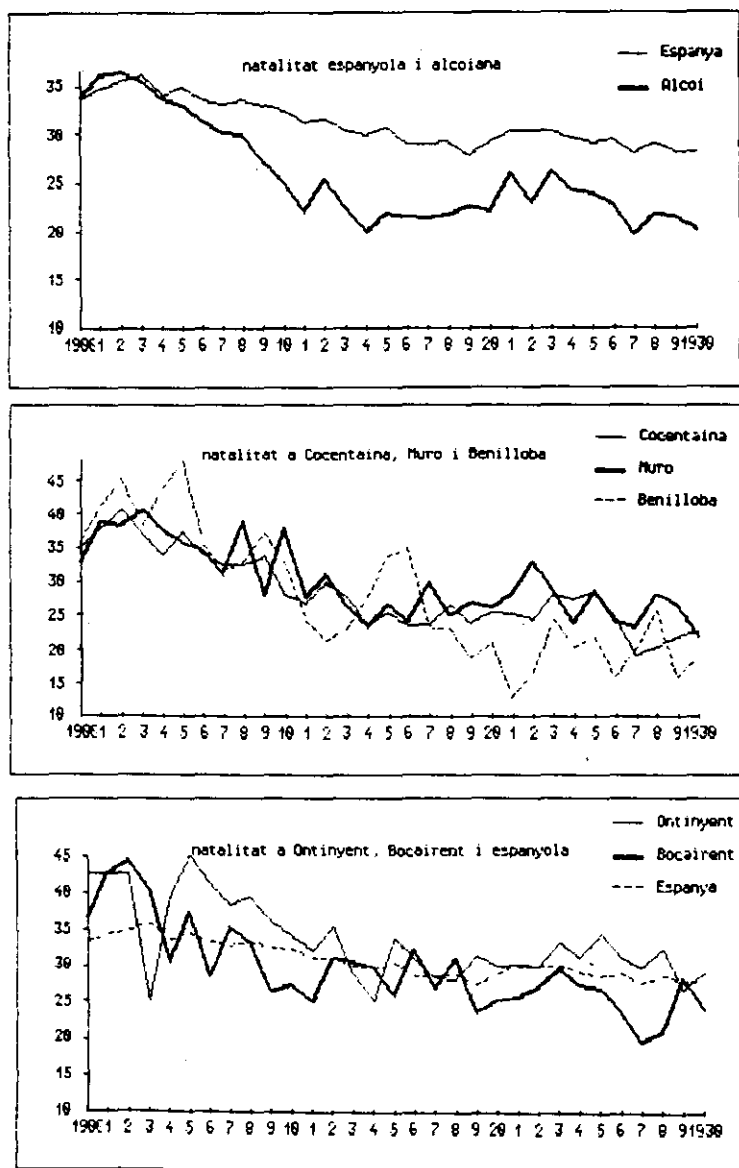

FIG. 1.- Taxes de natalitat (%) d'Alcoi, Muro, Cocentaina, Ontinyent i Bocairent entre 1900 i 1930 (Registres civils i elaboració pròpia).

El conjunt valencià ha mantingut un comportament diferent, més pròxim al de Catalunya, però, a més a més, tal i com indiquen E. BURRIEL y J.E. CASTELLÓ (1986), es tracta d'un model ben heterogeni, amb clars contrastos entre les ciutats i les comarques septentrionals, pròximes a la pauta catalana, i les meridionals, amb un comportament més retardat en l'evolució de la caiguda de la natalitat.

En apropar-nos al comportament demogràfic de les Valls d'Alcoi i la Vall d'Albaida, estudiades per mi en un tall cronològic anterior, (VALLÈS, 1986), hi trobem clares discrepàncies entre els diferents nuclis. He pres en consideració, per a l'evolució de les taxes, Alcoi que he comparat amb les dades espanyoles i és el nucli més evolucionat; Cocentaina, Muro i Benilloba, com a nuclis mitjans evolucionats; i Ontinyent i Bocairent, de nou comparats amb les dades espanyoles. L'evolució dels nuclis esmentats ens obliga a matisar i fugir de perilloses generalitzacions. Al si d'aquesta àrea, que he denominat «regió tèxtil Alcoi-Ontinyent» al treball més amunt esmentat, trobem pràcticament tota la gamma de comportaments demogràfics que s'han assenyalat per a tot el País Valencià.

L'evolució de la natalitat de la ciutat d'Alcoi cal considerar-la com un cas apart, donada la seua singularitat industrial en el començ del tall cronològic adoptat. La natalitat alcoiana començà a davallar a finals del segle passat i se situà per davall de l'espanyola a partir de 1903 (figura 1), perdent cinc punts entré 1903 y 1908, any en què la taxa de natalitat començà a situar-se per dessota del 30 ‰, davallant fins el 22 ‰ el 1911 i al 20 ‰ en 1914. En aqueix any les taxes alcoiana i espanyola distaven 10 punts. Des de 1914 fins a 1930 la taxa alcoiana oscil·la entre el 26 ‰ i el 20 ‰, sempre distant de l'espanyola que encara vorejava el 30 ‰ en 1930.

La natalitat dels nuclis mitjans de Cocentaina, Muro i Benilloba, (com es comprova igualment a la figura 1) manté una evolució similar a l'alcoiana amb una disminució un xic menor i més retardada, però també per davall de la taxa espanyola. En Cocentaina el descens continuat començà a partir de 1903, situant-se per davall del 30 ‰ a partir de 1910 y del 20 ‰ el 1927. La taxa de Muro és similar a la de Cocentaina, però una mica més alta començant el descens també el 1903, situant-se per davall del 30 ‰, sense davallar mai del 20 ‰. Benilloba va perdre per emigració bona part de la població en aquest període i començà a situar-se la seua natalitat per dessota del 30 ‰ a partir de 1911, per davall del 20 ‰ el 1919 per a ballar entre el 26 i el 13 ‰ fins arribar al 1930.

L'evolució de la natalitat a Ontinyent i Bocairent (figura 1) és més similar a l'espanyola; la taxa de Bocairent començà a situar-se per dessota de l'espanyola a partir de 1904, i fou inferior al 30 ‰ a partir de 1906, però amb fortes oscil·lacions que arriben al 36 ‰ el 1907, tornant a superar l'espanyola, per a situar-se per davall del 20 ‰ a partir de 1927, tot i continuant les oscil·lacions. Ontinyent marca el sostre de les taxes vistes, amb una natalitat superior a l'espanyola que no comença a davallar del 40 ‰ fins 1909 i del 30 ‰ fins el 1913-14, mantenint-se encara vora el 30 ‰ el 1930.

En general, i llevat en part del cas de Bocairent, que marca la transició entre les Valls d'Alcoi i la d'Albaida, els nuclis de la Vall d'Albaida mantenen taxes de natalitat més altes. Aquesta diferència de comportament obeix potser tant a una industrialització més tardana com a una forta presència de factors ideològics conservadors, carlisme inclòs, en aquesta època.

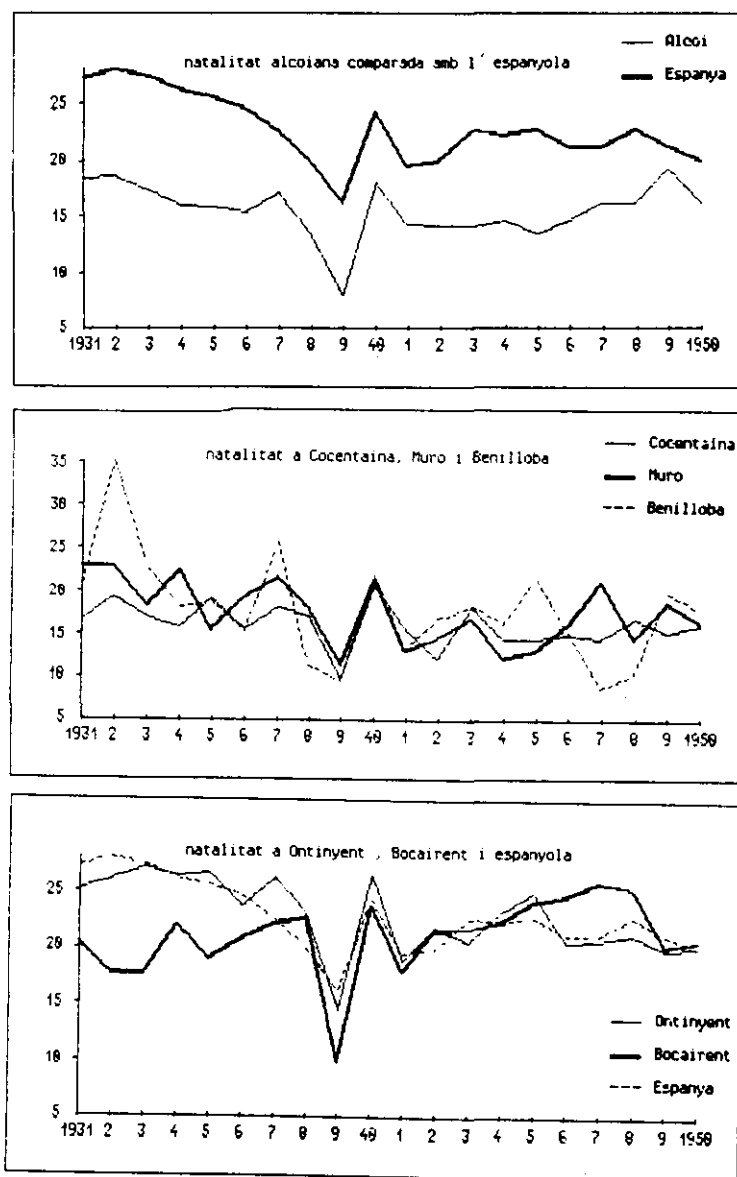

FIG. 2.- Taxes de natalitat (%) d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Benilloba, Ontinyent i Bocairent entre 1931 i 1950 (Registres civils i elaboració pròpia).

Possiblement és des del nucli alcoià des d'on, com en el cas de la indústria, es difon un model restrictiu de la natalitat que comença manifestant-se en els nuclis mitjans immediats per a estendre's a tota la regió, amb pautes més accelerades, a la ciutat major i a les Valls d'Alcoi pel que fa a aquest període.

L'evolució de la natalitat entre 1931 i 1950 (figura 2), continua en tots els municipis la mateixa tònica del primer terç de segle: la d'Alcoi continua essent inferior a l'espanyola tot i mantenint una situació paral·lela amb tendència a aproximar-se a finals de la dècada dels quaranta, el 1949 només separava ambdues taxes dos punts, essent del 21'2 ‰ l'espanyola i del 19'2 ‰ l'alcoiana. La gran davallada de la natalitat produïda per la guerra civil s'esdevé en tots els municipis el 1939, coincidint amb l'espanyola; igualment la recuperació forta de 1940 és general, situant-se entre el 18'1 ‰ d'Alcoi i el 26'6 ‰ d'Ontinyent.

En aquestes dues dècades, les taxes de natalitat de Cocentaina, Muro i Benilloba, continuen essent més baixes que l'espanyola, amb grans oscil·lacions, sobretot en el cas de Benilloba.

Les taxes de Bocairent i Ontinyent, com en el període anterior, quasi es confonen amb l'espanyola, amb la novetat que la taxa de natalitat bocairentina és superior a l'espanyola entre 1945 i 1950.

Entre 1951 i 1982 (figura 3), es produeixen, però, alguns canvis significatius en l'evolució de la natalitat. La taxa alcoiana superarà l'espanyola el 1958, 1961 i 1964 i roman sempre per damunt des de 1971 fins 1982, oscil·lant aleshores la taxa alcoiana entre el 21'4 ‰ el 1976 i el 16'1 ‰ el 1982.

Les taxes de Cocentaina, Muro i Benilloba continuen més baixes que l'espanyola i que l'alcoiana situant-se al final del període als voltants del 13 ‰ en Cocentaina i Muro i del 8 ‰ en Benilloba, fruit en aquest cas sens dubte de l'envelliment i de la pèrdua de població jove degut a l'emigració.

La natalitat de Bocairent i Ontinyent en aquest període, perllonga la pauta seguida al llarg del segle, situant-se la de Bocairent lleument per davall de l'espanyola i la d'Ontinyent un xic per damunt, amb fortes davallades d'ambdues poblacions el 1982 en què se situa la taxa de Bocairent en un 11'5 ‰ i la d'Ontinyent iguala, per primera vegada, l'espanyola amb un 14'1 ‰.

L'evolució de la taxa de la mortalitat a tots els municipis estudiats entre 1900 i 1930 (figura 4), en contra del que s'esdevenia amb la natalitat, assenyala una separació respecte a l'espanyola molt tímida, o fins i tot inexistent. Ens trobem per tant pròxims, en el cas d'Alcoi, al model francès de davallades de naixences anteriors a la caiguda de la mortalitat. La taxa de mortalitat alcoiana supera l'espanyola, excepte en el període de 1912 a 1920.

La mortalitat de tot el conjunt presenta fortes oscil·lacions i pics alts el 1901, 1904-1905, el 1907-1909, el 1917 i el 1924-27. En general els pics esmentats són més alts que els espanyols. Benilloba es destaca dins del conjunt pel comportament irregular i de majors oscil·lacions.

Entre 1950 i 1982 (figures 5 i 6) l'evolució de la taxa de la mortalitat, reflexa un major envelliment de la població alcoiana i en general de les Valls d'Alcoi; la mortalitat alcoiana sobrepassa l'espanyola a partir de 1949, essent el 1982 d'un 10'4 ‰ front al 7'5 ‰ espanyol.

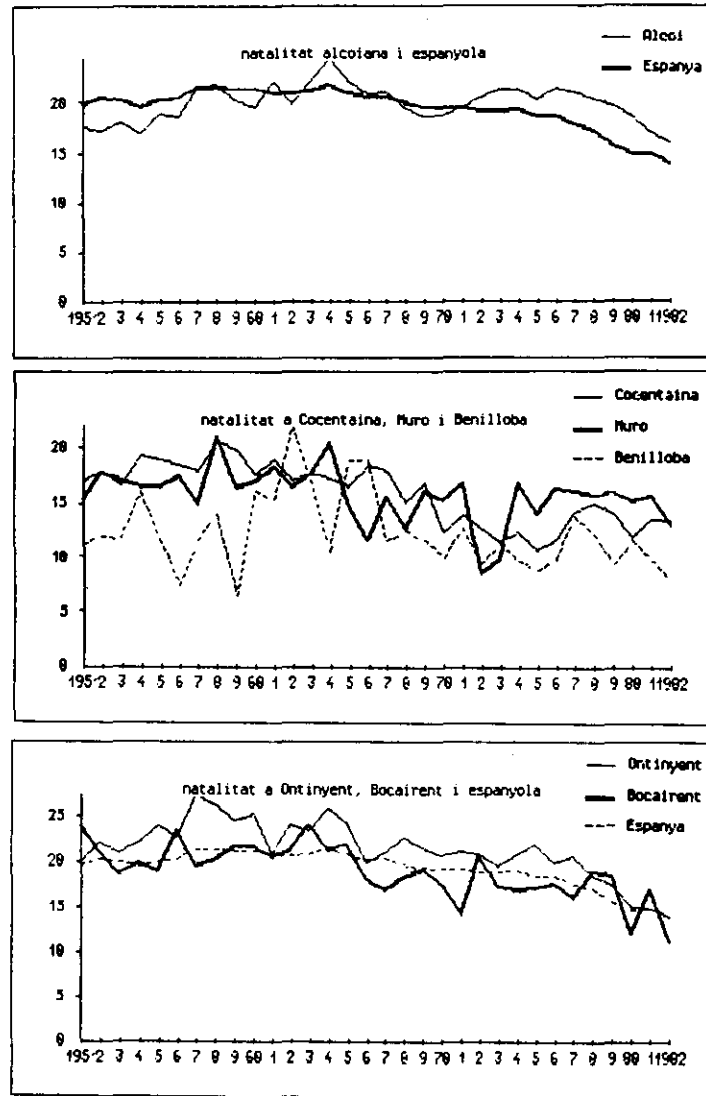

FIG. 3.- Taxes de natalitat (%) d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Benilloba, Ontinyent i Bocairent 1951-1982 (Registres civils i elaboració pròpia).

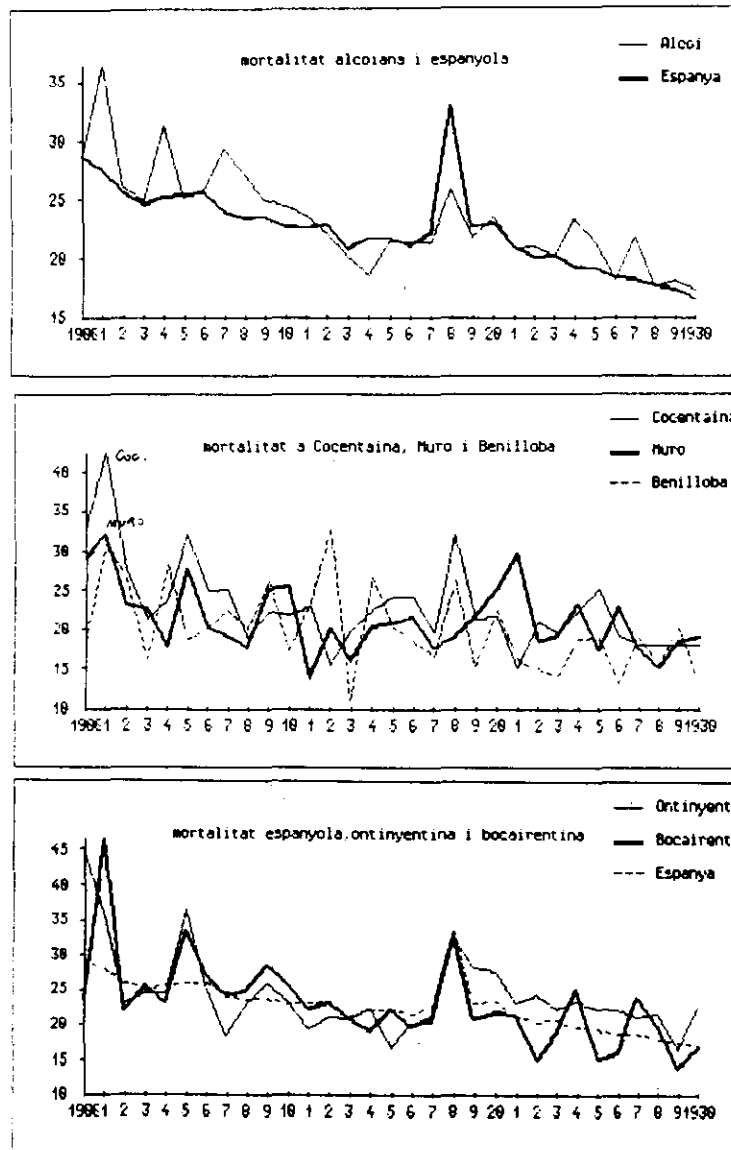

FIG. 4.- Taxes de mortalitat (%) d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Benilloba, Ontinyent i Bocairent (Registres civils i elaboració pròpia).

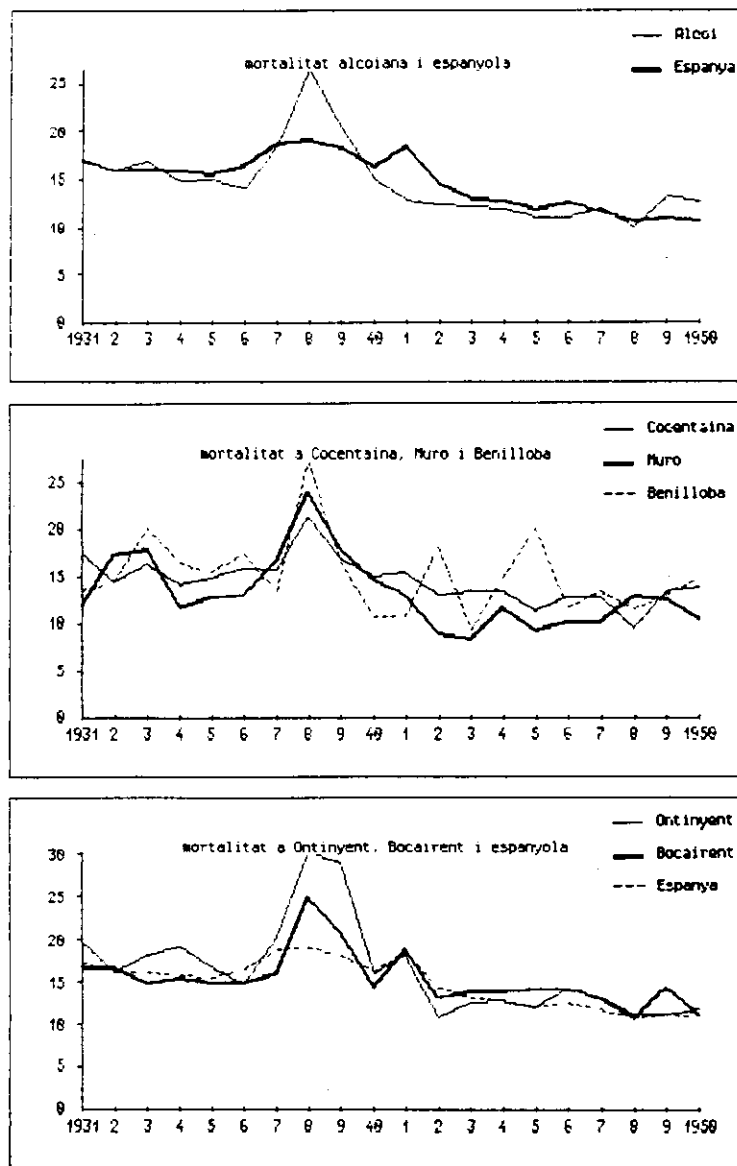

FIG. 5.- Taxes de mortalitat (%) d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Benilloba, Ontinyent i Bocairent, 1931-1950 (Registres civils i elaboració pròpia).

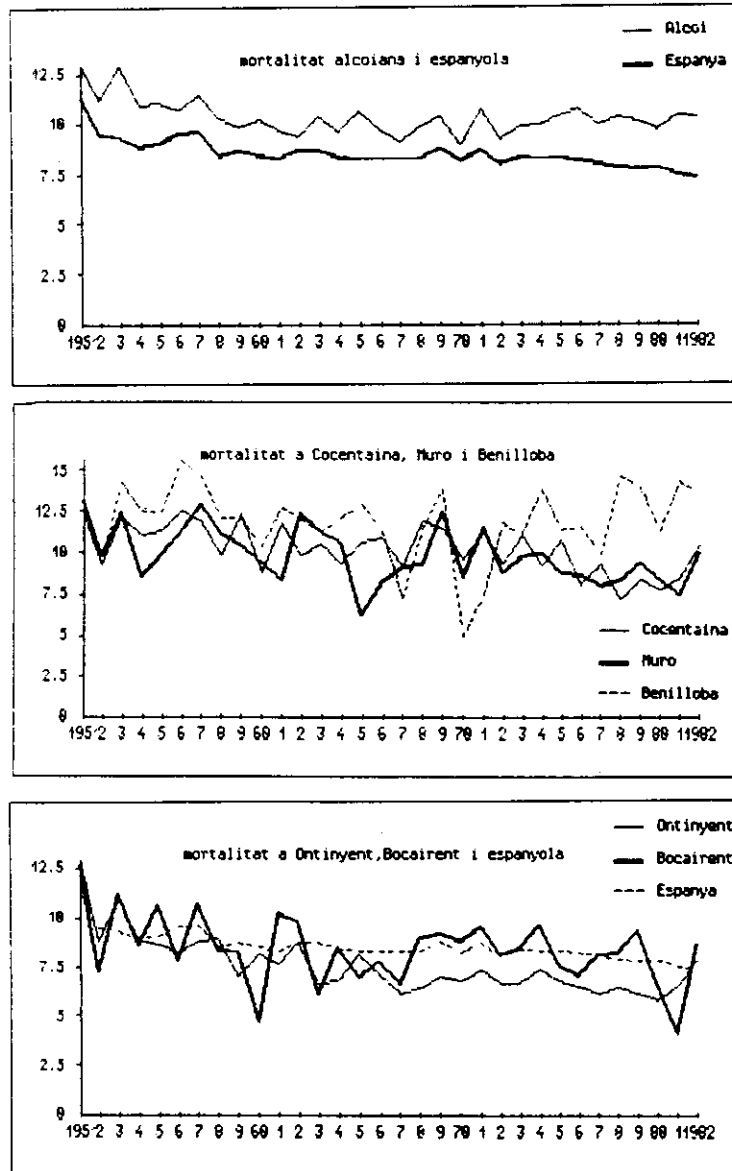

FIG. 6.- Taxes de mortalitat (%) d'Alcoi, Cocentaina, Muro, Benilloba, Ontinyent i Bocairent, 1951-1982 (Registres civils i elaboració pròpia).

La taxa de mortalitat de Cocentaina, Muro i Benilloba és molt similar a la del conjunt espanyol, però aquests municipis han seguit la mateixa evolució que Alcoi i tenen Cocentaina i Muro taxes similars a l'alcoiana, als voltants del 10 ‰ el 1982 i Benilloba assolía aquell any una taxa del 14 ‰. La mortalitat dels nuclis de la Vall d'Albaida és molt similar a l'espanyola i es dona una situació inversa a la de la natalitat superant en aquest cas la mortalitat botairentina l'espanyola, mentre la d'Ontinyent, lleugerament inferior, la igualava el 1982 (com havia passat també amb la natalitat). La mortalitat de la Vall d'Albaida és menor que la de les Valls d'Alcoi degut al menor envelliment de la població que reflexa l'evolució de la natalitat, relativament alta fins els anys vuitanta.

Les taxes vistes assenyalen la coincidència de factors industrialitzadors i urbans com a reductors de la natalitat, com s'esdevé a tota Europa, però d'altres factors culturals ja alludits, ajuden a explicar la discrepància assenyalada entre les Valls d'Alcoi i la d'Albaida.

La població entre 1900 i 1950

Fins el 1940 el creixement de la població de les Valls d'Alcoi era major que el de la Vall d'Albaida, però d'aleshores ençà el major dinamisme correspon, sens cap dubte, a la comarca d'Ontinyent, ben en consonància amb el major dinamisme industrial relatiu de la Vall d'Albaida a partir dels anys seixanta.

QUADRE I

La població a la regió Alcoi-Ontinyent entre 1900 i 1950

	1900	1910	1920	1930	1940	1950
Valls d'Alcoi	62.729	63.659	67.100	70.254	76.415	74.910
Vall d'Albaida	29.091	30.487	30.143	30.609	31.698	33.756
Total regió	91.820	94.146	97.243	100.863	108.113	108.672

Índex de creixement anual (%)

	1900-10	1910-20	1920-30	1930-40	1940-50	1900-50
Valls d'Alcoi	0'13	0'48	0'41	0'77	-0'18	0'34
Vall d'Albaida	0'43	-0'10	0'14	0'31	0'57	0'29
Total regió	0'22	0'29	0'33	0'63	0'04	0'33
País Valencià	0'67	0'19	0'77	1'31	0'48	0'74

El dinamisme i l'empenta en l'augment de la població en la primera meitat del nostre segle de la regió Alcoi-Ontinyent, com comprovem en el quadre I, és menor que la del conjunt valencià i assenyala un cert estancament que contrasta amb el dinamisme major de les àrees metropolitanes i les comarques litorals.

Al sí de la regió, considerant l'evolució dels 42 municipis delimitats en l'estudi abans citat (VALLÈS, 1986), que reproduïm en la figura 7, advertim la polarització del creixement de la població, propi de les àrees industrials, el creixement anual entre 1930 i 1950 (figura 8) ens permet classificar els municipis d'ambdues comarques entre una minoria que acumula població i una cada vegada més extensa àrea que la perd. Es dona ací en un petit espai el mateix fenomen de contraposició que advertim a nivell valencià entre comarques litorals i interiors.

Els moviments migratoris entre 1931 i 1950, mostren encara en la primera dècada un fort paper receptor d'Alcoi que canvia clarament de signe entre 1941 i 1950 mentre Ontinyent mostra la mateixa tendència però amb pèrdues de població quasi inexistent, com comprovem al quadre II.

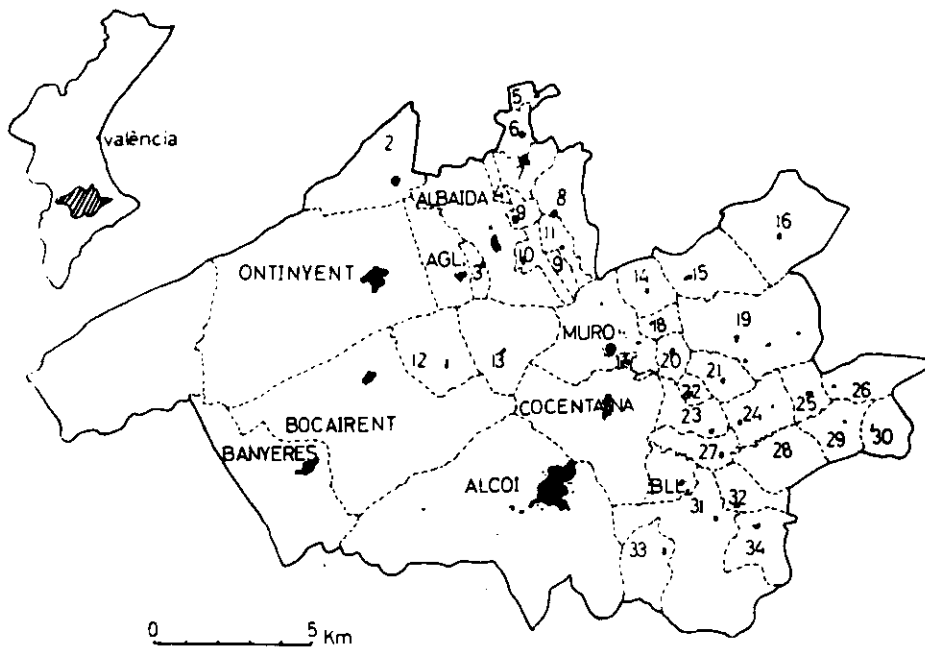

FIG. 7.- La regió Alcoi-Ontinyent, per termes municipals:

- 1, L'Alforí. 2, Aiello de Malferit. 3, Benissoda. 4, Bufali. 5, Guadasséguies. 6, Alfarrasí. 7, Montaverner. 8, Bèlgida. 9, Palomar. 10, Atzeneta d'Albaida. 11, Carrícola. 12, Alfafara. 13, Agres. 14, Gaianes. 15, Beniarrés. 16, L'Orxa. 17, L'Alqueria d'Asnar. 18, Alcosser. 19, Planes. 20, Benimarfull. 21, Almudaina. 22, Benitup. 23, Millena o Billeneta. 24, Balones. 25, Benimassot. 26, Tollos. 27, Gorga. 28, Quatretondeta. 29, Fageca. 30, Famorca. 31, Penàguila. 32, Benasau. 33, Benifallim. 34, Alcoleja.

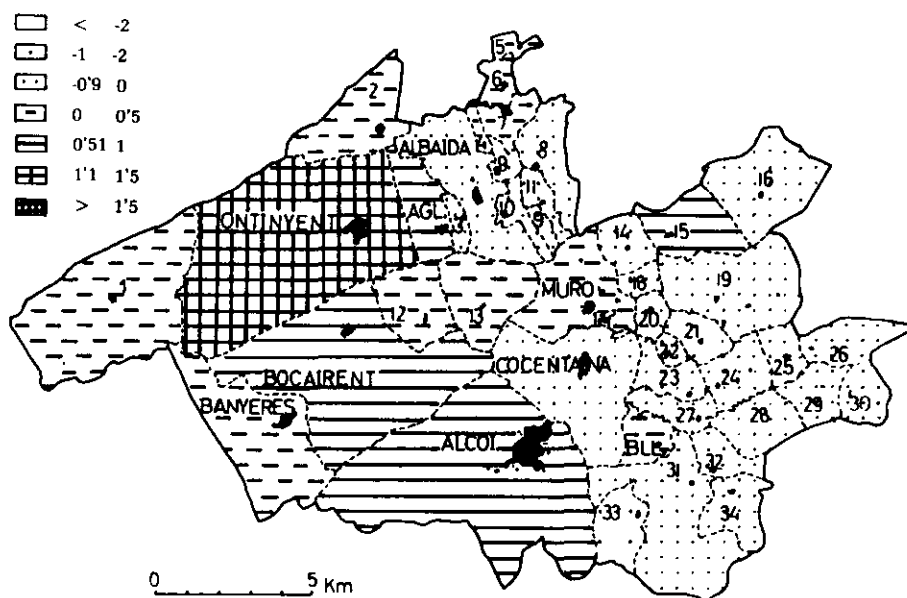

FIG. 8.- Índex de creixement anual de la població (%) entre 1930 i 1950 a la Regió Alcoi-Ontinyent.

Només quatre dels nou municipis presenten immigració neta al llarg dels vint anys. Alcoi és novament el municipi que rep major nombre d'immigrants seguit d'Ontinyent; aquesta però només arriba a ambdues ciutats entre 1931 i 1940 acudint vora 8.000 persones a Alcoi i unes 650 a Ontinyent. Ara bé, aquest corrent s'inverteix pels anys quaranta i aleshores ixen d'Alcoi més de 3.000 persones i només 62 en el cas d'Ontinyent. Benilloba segueix pautes cronològiques diferents, perd població per emigració entre 1931 i 1940 i en rep entre 1941 i 1950. Bocairent, amb saldo migratori positiu en les dues dècades, només guanya 41 immigrants. La resta de municipis encapçalats per Banyeres, Albaida i Cocentaina perden població: Banyeres només en els anys trenta, Cocentaina a tot el període, però sobretot en el primer decenni, i Albaida perd vora 300 habitants en els anys quaranta. Les pèrdues de població de Muro i Agullent són les més moderades. Cal remarcar que Banyeres, Cocentaina, Muro i Agullent perden més població en la primera dècada, justament quan Alcoi i Ontinyent exerceixen major atracció sobre les seues respectives àrees, sens dubte part de la població d'aquells municipis van anar a raure als dos municipis majors i més dinàmics.

QUADRE II

Naixements, morts, creixement vegetatiu i moviments migratoris en els decennis
1931-1940 i 1941-1950 a la regió tèxtil, segons dades dels registres i elaboració pròpia

	Naixements	Defuncions	Creix. veg.	%	saldo mig.	%
Alcoi						
1931-40	6.736	7.470	- 734	- 1'8	7.787	17
1941-50	6.794	5.410	1.384	3	-3.296	- 7'5
Ontinyent						
1931-40	3.207	2.632	575	4'6	647	4'7
1941-50	3.018	1.831	1.187	8'7	- 62	- 0'4
Benilloba						
1931-40	210	171	39	3'7	- 54	- 5'2
1941-50	177	151	26	2'5	92	8
Bocairent						
1931-40	704	611	93	2'6	6	0'1
1941-50	847	524	323	8'9	35	0'8
Agullent						
1931-40	278	204	74	6'2	- 22	- 1'7
1941-50	301	182	119	9'5	- 5	- 0'3
Muro						
1931-40	751	602	149	3'9	- 141	- 3'7
1941-50	632	429	203	5'3	36	0'8
Cocentaina						
1931-40	1.412	1.333	79	0'9	- 260	- 3'2
1941-50	1.265	1.052	213	2'6	- 222	- 2'7
Albaida						
1941-50	852	576	276	6'8	- 298	- 7'4

Evolució de la població des de 1950 fins els primers anys de la dècada dels vuitanta

La trentena d'anys des de 1950 fins 1980 registra l'acceleració de l'economia i de la població dels anys seixanta. La regió tèxtil no és una excepció en un País Valencià que, amb característiques específiques, s'inscriu dins els canvis generals espanyols. La regió en estudi en una primera part entre 1950 i 1982 manté creixements moderadament alts, però molt relativitzats per la creixent i espectacular puixança de les comarques litorals del País Valencià i fins i tot d'altres interiors de més recent industrialització com la comarca veïna de la Foia de Castalla i les Valls del Vinalopó. L'empenta de les centúries anteriors de la rodalia d'Alcoi, i en menor mesura de la Vall d'Albaida, queda en un segon pla dins la dinàmica situació de les comarques interiors del migjorn valencià ja mencionades i de les litorals (VALLÈS, 1980) a més a més al si de la regió tèxtil s'inverteix el dinamisme anterior que funcionava de sud a nord i ara és l'àrea d'Ontinyent i Banyeres la que manté creixements més ràpids.

QUADRE III

Evolució de la població de fet de les comarques de la regió tèxtil, les veïnes litorals i les de l'Horta i el Camp d'Alacant 1950-1970, segons els censos i elaboració pròpia

	1950	1960	1970	1950-70 Índex creix.	Índex creix. % anual
La Vall d'Albaida	33.756	39.123	45.280	1'34	1'41
Les Valls d'Alcoi	74.916	82.132	93.440	1'24	1'06
Reg. Alcoi-Ontinyent	108.672	121.255	138.720	1'27	1'20
L'Horta	707.918	766.080	1.056.257	1'49	2'00
El Camp d'Alacant	133.507	155.655	232.212	1'73	2'67
La Safor	90.878	95.146	110.400	1'21	0'93
El Marquesat	58.637	58.512	64.910	1'10	0'48

A desgrat de l'augment molt fort de tota la llenca litoral i del creixement molt major de les àrees metropolitanas, el creixement de població de la regió tèxtil entre 1950 i 1970 se situa en 1'20 %, lleugerament per damunt, per exemple, del de la Safor, i per damunt també del del Marquesat que fou 0'48 %.

QUADRE IV

Evolució de la població de les comarques de la regió tèxtil, l'Horta, el Camp d'Alacant, la Safor i Dénia entre 1975 i 1981

	1975	1981	Creix. anual 1970-81	% 1950-81
La Vall d'Albaida	48.651	51.503	1'08	1'33
Les Valls d'Alcoi	91.491	97.897	0'39	0'84
Regió Alcoi-Ontinyent	149.490	149.490	0'62	1'00
L'Horta	1.193.048	1.285.940	1'65	1'88
El Camp d'Alacant	275.235	316.203	2'61	2'73
La Safor	118.238	126.703	1'15	1'04
El Marquesat	72.597	73.355	1'25	0'79

Entre 1970 i 1981 la desacceleració del creixement demogràfic de la regió tèxtil es fa palesa essent inferior no solament a les àrees metropolitanas, sinó també a la Safor i el Marquesat; la tendència és, doncs, a la pèrdua de pes demogràfic de la regió Alcoi-Ontinyent i especialment de les Valls d'Alcoi que entren així en la major decadència relativa des del segle XVIII ençà. A més a més a les Valls d'Alcoi s'accentua la dicotomia entre quatre municipis que conserven i augmenten la població i la resta que la perd constantment (figura 9).

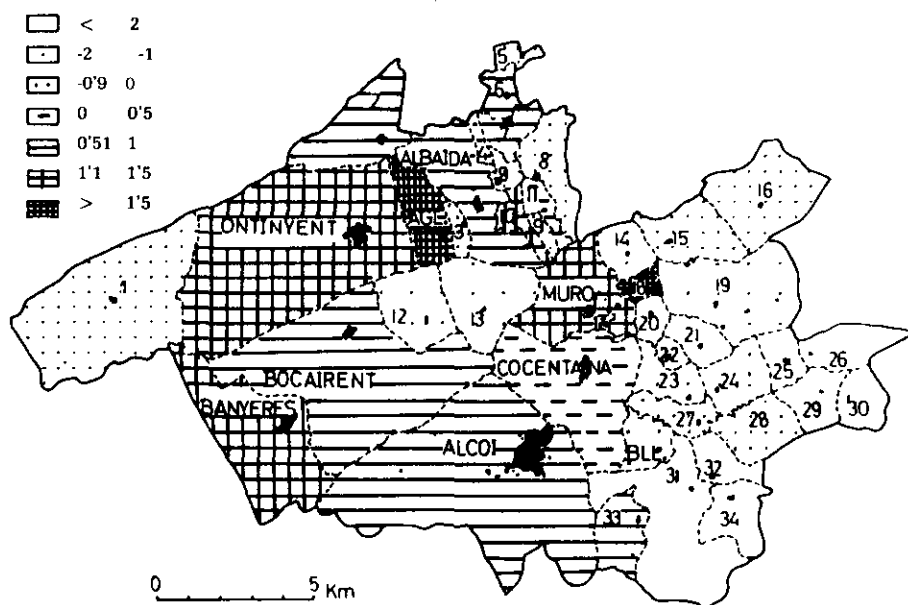

FIG. 9.- Índex de creixement anual de la població a la regió Alcoi-Ontinyent entre 1970 i 1981.

A la Vall d'Albaida només quatre municipis del total dels 15 considerats estan en regressió entre 1950 i 1981, tres mantenen la població estable al llarg dels trenta anys i els 8 municipis restants creixen, inclosos Bocairent i Albaida, que en la primera meitat del segle havien perdut població. Ontinyent passa al primer lloc de la regió tèxtil amb un índex de creixement pròxim al 2 %, duplicant gairebé la seua població entre 1950 i 1982, el ritme de creixement d'Ontinyent no devallà, a més a més, entre 1970 i 1975, ni entre 1970 i 1981. Ningun municipi de més de 1.000 habitants perd població a la Vall d'Albaida occidental, llevat del cas de l'Alforí en aquest període; a les Valls d'Alcoi només els quatre municipis majors creixen al llarg d'aquests trenta-un anys; la resta, inclosos 6 municipis d'un miler d'habitants, perden població. L'evolució a tota la regió suposa la consolidació dels nuclis industrials bàsics, només Benlloba i l'Alqueria que ja havien començat a declinar en la primera meitat del segle confirmen la seua decadència i perden població sobretot a partir de 1970, el primer lligat als avatars de la seua indústria tèxtil, el segon lligat a la crisi de la indústria del paper (A. BOTELLA, 1981) Banyeres i Muro presenten els creixements de població més continuats, Alcoi manté el seu creixement alt al llarg del període, però és depassat per Banyeres que té el creixement més alt després d'Ontinyent i, a més a més, Alcoi perd població per primera vegada entre 1970 i 1975. Cocentaina creix entre 1950 i 1970, però roman estancada entre 1975 i 1981 degut, en part, a una sobreestimació del cens

del 1970. Allò més generalitzat, però, sobretot a les Valls d'Alcoi és el constant declinar de la ruralia que envolta l'eix bàsic de la contrada, ací trobem pèrdua de població fins i tot en els nuclis intermitjos entre 1.000 i 1.500 habitants que passen de sis el 1930 a només tres el 1981.

La concentració en els set nuclis més importants de la regió sembla irreversible així com el manteniment de la preponderància de les dues ciutats que marquen la pauta de tot el conjunt.

QUADRE V

*La relació dels nuclis principals i el total comarcal entre 1960 i 1981
(censos i elaboració pròpia)*

Valls d'Alcoi	1960	%	1975	%	1981	%
Alcoi	52.096	62	60.336	66	65.908	67
Cocentaina	8.688		10.030		9.669	
Banyeres	4.967		6.227		6.684	
Muro	4.257		5.465		5.780	
	69.008	84	82.058	89'6	88.041	89'8
Vall d'Albaida						
Ontinyent	18.787	48	26.297	54	28.123	54'6
Albaida	4.216		5.229		5.571	
Bocairent	4.573		4.669		4.881	
Agullent	1.554		1.764		1.969	
	29.130	74'4	37.959	78	40.544	78'7

L'evolució de la relació dels nuclis principals amb el total de la població de la comarca i de les seues respectives capitals comarcals és cada vegada més semblant; Alcoi no cessa d'augmentar el seu pes relatiu fins i tot el 1975 quan va perdre població respecte al 1970. Els quatre nuclis principals de les Valls d'Alcoi s'aproximen al 90 % de la població de la comarca el 1981 sense interrompre's la seua ascensió en cap moment, mentre Alcoi el darrer any vist s'aproximava al 70 % del total de la comarca. A la Vall d'Albaida, Ontinyent continua augmentant el seu pes relatiu passant del 48 % del total comarcal el 1960 al 54'6 el 1981, mentre els quatre nuclis tèxtils majors de la Vall d'Albaida occidental passen de representar el 74'4 % al 78'7 % de la comarca considerada. L'esquema que s'havia fet present abans a les Valls d'Alcoi es dona igualment a la Vall d'Albaida tant pel que fa al pes relatiu del nucli principal com al de la xarxa bàsica; aquest fenomen és paral·lel, a desgrat de les crisis, al de la consolidació de la indústria tèxtil fonamental en la vida econòmica d'aquesta àrea.

Ens aproximem a continuació en detall a la situació dels nuclis bàsics de la regió tèxtil, segons un mostreig fet sobre els padrons municipals el 1975 que ens permet el tractament detallat de les activitats laborals, la relació de sexes, la piràmide d'edats, així com els moviments migratoris i els orígens de la població nouvinguda.

*La població dels nuclis tèxtils bàsics, segons els padrons municipals de 1975 **

Les dades de 1975, tot just començada la crisi econòmica anomenada del petroli, són significatives per que assenyalen el començ del canvi de ritme entre l'empenta demogràfica i econòmica dels anys seixanta i el creixement més pausat a partir dels primers anys de la dècada dels setanta fins 1981. Hem vist a través d'una mostra efectuada en els respectius padrons municipals, l'índex de masculinitat (sex ratio), la distribució per edats de la població agrupada en tres grans grups, la procedència de la població empadronada, els anys d'arribada dels immigrants, així com el pes relatiu dels ocupats en activitats tèxtils.

En analitzar la relació de sexes comprovem una situació global de predomini de la dona sobre l'home a tot el conjunt.

QUADRE VI

La relació de sexes en els municipis bàsics de la regió tèxtil el 1975, segons dades dels padrons municipals i elaboració pròpia (homes per 100 dones)

	Boc.	Alb.	Alc.	Agl.	Coc.	Bny.	Mur.	Ont.	Bll.
Total	84	90	91	91	92	96	97	97	108
0 - 14	79	105	104	89	99	111	108	108	147
15 - 64	92	86	93	92	95	94	98	96	104
65 i més	55	79	61	84	71	77	72	69	83

Com comprovem al quadre anterior, només Benilloba té globalment més homes que dones, mentre Bocairent representa l'extrem contrari amb només 84 homes cada 100 dones. A partir dels 65 anys, com s'esdevé generalment, es marquen a tots els municipis vistos els mínims masculins, mentre el major equilibri i l'avantatge en alguns casos dels mascles sobre les femelles es dona en els primers grups d'edat considerats. L'envelliment de la població és també un índex considerat en aquest tractament del padró i al contrari del que s'esdevé en la relació de sexes, sí que s'observen algunes clares correlacions entre l'envelliment de la població i el dinamisme dels nuclis analitzats.

El progressiu envelliment de la població, seguint la tònica dominant a Europa, es fa present als nou municipis estudiats, amb una certa disparitat entre ells.

* La mostra ha estat la següent: Benilloba el 92 %; Agullent el 90 %, Cocentaina el 34 %, Muro i Banyeres el 33 %, Albaida el 32 %, Alcoi el 25 %, Ontinyent el 20 % i Bocairent el 18 %. Done les gràcies al professor A. Calvo Cases pel seu inestimable i desinteressat ajut en el tractament per ordinador d'aquestes mostres.

QUADRE VII

Repartiment percentual de la població en tres talls d'edats, als municipis bàsics de la regió tèxtil, segons dades del padró de 1975 i elaboració pròpia (%)

Edat	Bll.	Coc.	Alc.	Muro	Boc.	Bny.	Alb.	Agl.	Ont.
0 - 14	21	25'5	26	25	27'5	27	27	27	30
15 - 65	63	62	62	64	61	62	62	63	61
65 i més	16	12'5	12	11	11'5	11	11	10	9

La població més envellida es dona a les Valls d'Alcoi amb Benilloba, Cocentaina i Alcoi al cap i la més jove a la Vall d'Albaida amb Ontinyent i Agullent amb les poblacions més joves. Muro, Bocairent, Banyeres i Albaida ocuparien una posició intermèdia entre un i altre grup extrem.

El padró ens ha permès, no gensmenys, d'aproximar-nos a la situació laboral de la població: la població activa existent a cada municipi i el percentatge de la dedicada a activitats tèxtils els hem pogut establir per tant per a aquest any.

QUADRE VIII

Població activa i percentatge de la població dedicada al tèxtil sobre la població activa a la regió tèxtil el 1975 (padró i elaboració pròpia) (%)

	Alc.	Ont.	Bny.	Bll.	Muro	Boc.	Alb.	Agl.	Coc.
Pobl. activa	34	36	47	37	36	37	36	38	39
Treb. tèxtil	36	48	44	56	42	68	60	65	30

Com en ocasions anteriors, tornem a comprovar amb les dades de 1975 l'alta especialització en les activitats tèxtils, ocupant Bocairent, Agullent i Albaida els primers llocs segons la importància dels treballadors tèxtils, mentre Cocentaina i Alcoi ocupen els llocs més baixos; aquesta tendència ens assenyala una creixent especialització a la Vall d'Albaida mentre Alcoi, com comprovarem també en les dades de 1983, cada vegada manté una major diversificació i una minva per tant del pes relatiu dels treballadors tèxtils.

En apropar-nos al fenomen de les migracions, comproven com pel que fa als immigrants arribats als nou municipis estudiats es ratifiquen tendències ja estudiades en àrees pròximes com la de l'Àrea Metropolitana de València (Cf. «*Inmigrados en el Área Metropolitana de València*». Departament de Geografia de València, 1978). En tot cas, però, alguns trets específics se'ns dibuixen en la regió tèxtil.

QUADRE IX

*Pes relatiu dels immigrants en la xarxa bàsica de la regió tèxtil,
segons el padró municipal de 1975 i elaboració pròpia (% immigrants/autòctons)*

	Alc.	Bny.	Mur.	Alb.	Coc.	Agl.	Bll.	Ont.	Boc.
Immigrats total pob.	35'5	33	32	30	28	28	27	26	19
Immig. del País Valenc.	50	62	71	75	53	67	88	56'6	70
Immig. resta Espanya	50	38	29	25	47	33	12	43'4	30

La presència d'immigrants per tant és major a Alcoi, Banyeres, Muro i Albaida (entre el 35'5 i el 30 %), Cocentaina, Agullent, Benilloba i Ontinyent tenen més de la quarta part de la seua població de fora del propi municipi i Bocairent ocupa el darrer lloc amb només un 19 % de població immigrada. La procedència majoritària per a aquesta zona és la provinent de municipis veïns i a tots els municipis estudiats la procedència exterior al País Valencià dels immigrants és sempre inferior al 50 %, amb la qual cosa els problemes d'adaptació de la nova societat s'han vist relativament reduïts en tractar-se d'un fenomen de dimensions més moderades del que podia semblar en una primera aproximació al tema. En el pes regional dels immigrants no valencians destaca la procedència andalusa, manxego-murciana i castellana, els habitants de la regió, però, en referir-se als immigrants d'aquestes regions solen denominar-los genèricament com a «castellans» obeint segurament a qüestions idiomàtiques o històriques. En els municipis més grans i fins canviar de domicili en amillarar la seua situació econòmica solen ocupar els barris vells com en Alcoi o allunyats del centre com Batoi, però aquestes localitzacions són temporals en bona mida.

QUADRE X

Procedència en percentatges dels immigrants no valencians a la xarxa bàsica de la regió tèxtil (% sobre el total dels immigrants) (padró 1975 i elaboració pròpia)

	Alc.	Coc.	Ont.	Bny.	Agl.	Mur.	Alb.	Boc.	Bll.
Andalusia	24	29	21	10	5	15	4	8	7
Albacete-Múrcia	13	8	11	9	22	7	9	16	1
Castella-Extremadura	9	8	8	18	4	4	8	6	2
Catalunya	2	2	2	5	3	1	3	—	1
Altres	2		2			2		—	1

Comprovem com llevat d'Agullent, Albaida i Bocairent on el primer lloc l'ocupen els immigrants procedents d'Albacete i Múrcia, el primer lloc l'ocupen els procedents d'Andalusia (Alcoi, Cocentaina, Ontinyent, Muro i Benilloba) —generalment amb preponderància de Córdoba i Jaén— seguits d'Albacete i Múrcia. En Banyeres, en canvi, predomina la procedència de Badajoz. Ara bé, com ja hem indicat, la procedència majoritària prové sobretot de Córdoba, Jaén i Albacete i sovint hi ha notables concentracions en alguns municipis d'aquestes províncies que tenen més habitants a la regió tèxtil valenciana que al propi municipi. Real de Jaén, Socobos d'Albacete, Espejo de Córdoba i altres. Cal remarcar, però, com ja hem indicat, que el pes majoritari i més important el donen els canvis de domicili entre els municipis pròxims o entre les capitals com Alacant i València.

QUADRE XI

*Principals municipis d'on vénen els immigrants valencians
ordenats de major a menor, segons el padró 1975 i elaboració pròpia*

ALCOI	COCENTAINA	MURO	BENILLOBA	BANYERES
Cocentaina	Alcoi	Alcoi	Penàguila	Bocairent
València	Muro	Cocentaina	Cocentaina	Alcoi
Muro	Benilloba	Alqueria	Alcoi	Alacant
Bocairent	Planes	Benimarf.	Benasau	El Campet
Alacant	La Torre	Beniarrés	La Torre	Beneixama
Relleu	Alacant	Alcosser	Gorga	Moixent
Penàguila	Beniarrés	Gaianes	Alcoleja	Villena
Beniarrés	Banyeres	València	Benifallim	Biar
Banyeres	Gorga	Alacant	Balones	
La Torre		Almudaina	La Villa	
BOCAIRENT	ONTINYENT	AGULLENT	ALBAIDA	
Alcoi	L'Alforí	Ontinyent	Ontinyent	
Banyeres	València	Agres	Atzeneta	
Alfajara	Agullent	València	València	
Ontinyent	La Font	Albaida	Alcoi	
	Aielo	L'Alforí	Xàtiva	
	Albaida	Atzeneta	Bufali	
	Alcoi	Alfajara	Palomar	
	Moixent		Benissoda	
	Bocairent		Carcaixent	
	Xàtiva		La Pobla del Duc	

Observem així un intercanvi entre els municipis pròxims que ens ratifica la integració de la regió. Es dona així una integració comarcal en una primera instància i una integració de la regió feta sobretot per Banyeres i Bocairent que fan el paper de nexa entre les dues comarques.

Una altra dada que ens interessa en relació als moviments migratoris és la de l'any d'arribada de la població nouvinguda; això ens permet establir les onades hagudes.

QUADRE XII

Arribada dels immigrants a la regió tèxtil ordenada percentualment per dècades entre 1900 i 1975, segons dades dels padrons municipals de 1975 i elaboració pròpia (%)

	1900	1911	1921	1931	1941	1951	1961	1971	
	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1975	
Alcoi	2	4	5	6	14	23	30	16	100
Ontinyent	1	2	4	7	10	23	34	19	100
Banyeres	1	2	1	5	8	36	23	23	100
Cocentaina	1	2	5	6	8	17	39	23	100
Muro	1	2	5	6	6	15	39	25	100
Albaida	0'4	1	2	5	7	19	25	40	100
Bocairent	—	3	5	5	23	27	16	18	100
Agullent	2	2	1	5	15	19	29	27	100
Benilloba	—	—	3	8	16	30	30	13	100

La immigració fou moderada fins els anys cinquanta a tots els municipis llevat del de Bocairent que entre 1941 i 1950 va rebre el 23 % del total del període. La màxima recepció, però, es dona generalment entre 1961 i 1970 —amb l'excepció de Bocairent i Banyeres que tenen llurs màximes en la dècada anterior i d'Albaida que registra el 40 % del total arribat entre 1971 i 1975—. A partir dels anys quaranta comencen a arribar immigrants a Bocairent, Benilloba, Agullent, Alcoi i Ontinyent, però a partir dels anys seixanta arriba el gros d'una manera massiva duplicant sovint el nombre d'immigrants arribats en la dècada anterior; aquest ritme no es detura però en arribar als primers anys setanta i fins el 1975 i, amb l'única excepció de Benilloba, en aquest quinquenni arriben immigrants amb major cadència que en el mateix període (cinc anys) de la dècada anterior. La crisi econòmica a la regió no s'havia deixat sentir encara i els canvis arrellegats des d'aleshores a 1981 no deixen veure canvis dràstics, sinó solament una lleu inflexió.

Els moviments migratoris ens completen l'evolució que hem dibuixat a partir del creixement i de les taxes de natalitat i mortalitat i aquests moviments més que no els naturals els podem relacionar amb els fenòmens econòmics que expliquen en darrer terme els graus d'atracció de la població.

QUADRE XIII

*Naixements, defuncions, creixement vegetatiu i moviments migratoris
per decennis entre 1951 i 1981 (registres i elaboració pròpia)*

	Naix.	Defunc.	Creix. veg.	%	movim mig.	%
Banyeres						
1951-60	868	420	448	12	790	15'9
1961-70	1.143	469	674	13'5	278	4'6
1971-81	1.209	548	661	11'1	104	1'5
Ontinyent						
1951-60	4.081	1.556	2.525	17'1	1.573	8'3
1961-70	4.895	1.551	3.344	17'7	1.554	6'5
1971-81	5.656	1.929	3.727	15'7	711	2'5
Muro						
1951-60	714	462	252	6'2	-22	-0'5
1961-70	747	464	283	6'6	504	9'9
1971-81	893	556	337	6'6	399	6'9
Alcoi						
1951-60	9.223	5.415	3.808	8'6	3.408	6'6
1961-70	12.047	5.492	6.555	12'8	3.722	6
1971-81	13.793	6.877	6.916	11'2	-2.381	-3'6
Albaida						
1951-60	750	459	291	7'3	-58	-1'3
1961-70	843	431	412	9'7	381	7'6
1971-81	1.037	501	536	10'7	26	0'4
Agullent						
1951-60	269	163	106	7'7	79	5'1
1961-70	334	114	220	14'2	-144	-8'8
1971-81	386	151	235	14'5	114	5'7
Cocentaina						
1951-60	1.565	956	609	7'5	-20	-0'2
1961-70	1.535	978	557	6'4	197	2
1971-81	1.390	1.008	382	4	-155	-1'6
Bocairent						
1951-60	932	399	533	13'4	80	1'7
1961-70	946	392	544	12'1	-534	-11'6
1971-81	903	417	486	10'5	-198	- 4
Benilloba						
1951-60	147	153	-6	-0'5	94	7'6
1961-70	181	136	45	3'6	-80	-6'6
1971-81	131	148	-17	-1'4	-157	-15'3

Banyeres ocupa el primer lloc per la quantitat d'habitants atrets en relació als seus habitants, amb l'atracció de 800 persones entre 1951 i 1960, seguit percentualment per Ontinyent i Alcoi els quals reben vora 1.600 i 3.400 immigrants en aquest decenni. Agullent, Bocairent i Benilloba reben també població forània en aquests 10 anys, en canvi Albaida, Muro i Cocentaina perden població per emigració en els anys cinquanta. Ontinyent i Alcoi tornen a rebre quantitats similars a les anteriors, 1.554 i 3.722 immigrants en els anys seixanta. Muro i Albaida són els que reben més emigrants en proporció amb 500 i 400 forasters respectivament; Banyeres en rep vora 300 i Cocentaina prop de 200, mentre Bocairent té més de 500 persones que deixen la ciutat i Agullent i Benilloba presenten també emigracions importants. El darrer decenni de 1971 a 1981 ha estat de frenada de les immigracions; Muro, però, rep 400 emigrants, Agullent 114, Ontinyent 711 i Banyeres 104, mentre Alcoi perd vora 2.400 habitants per emigració, centrats sobretot entre 1970 i 1975 en què, com hem vist, aquest municipi perd població. El municipi dels bàsics que majors pèrdues proporcionals té és el de Benilloba que accentua així la seua tendència a la baixa i ens posa en contacte amb l'extensa àrea —sobretot a les Valls d'Alcoi— en despoblació. Bocairent i Cocentaina també envien emigrants en aquest decenni. Considerant els trenta-un anys en conjunt comprovem una immigració significativa a Banyeres, Ontinyent i Muro, una més moderada amb algun decenni amb emigracions però amb predomini d'aquelles a Alcoi i Albaida i més dèbil a Agullent que reb habitants sobretot en el tercer decenni. Cocentaina compensa pràcticament la immigració amb l'emigració, mentre Benilloba i Bocairent tenen altes emigracions, el primer sobretot durant els anys seixanta, el segon durant els anys setanta.

Alcoi i Ontinyent segons les dades de 1983

Les dades referides a la població de fet d'Alcoi el 31 de març de 1983 ens dona un total de 66.839 habitants, continuaria així la situació de creixement moderat establerta a partir de 1975, una vegada superat el retrocés de 1970-1975. Ontinyent tenia 29.604 habitants pel març de 1984, mantenint igualment una tendència més dinàmica.

La relació de sexes a Alcoi i Ontinyent dona una preponderància de dones amb taxes de masculinitat de 91 en el cas d'Alcoi i 97 en el d'Ontinyent. En el cas d'Alcoi només els grups d'edats de menors de 4 anys, se situa amb taxes de masculinitat altes (109'4) i rebassa de 100 entre 20 i 24 (101'8) i entre 30 i 34 anys (103'6); a partir dels 35 anys el predomini de les dones és creixent fins arribar a una taxa de masculinitat de 44 en la població major de 80 anys.

La relació entre els diferents grups d'edats amb la població total ens acusa un major envelliment en el cas d'Alcoi, on els menors de 14 anys eren el 20'6 % del total front el 26'5 % que representaven en Ontinyent. A més a més el grup de menors de 4 anys és en Alcoi la meitat que el de 5 a 9 anys, veient-se ací molt clarament el descens dels naixements, descens quasi imperceptible en el cas d'Ontinyent. La diferència en el ritme d'envelliment d'ambdues ciutats la tornem a trobar en els habitants majors de 65 anys que representen el 14'4 % en el cas d'Alcoi front al 9'5 % en el cas d'Ontinyent.

QUADRE XIV

Relació entre els grups d'edat i el total de la població a Alcoi i Ontinyent el 1983, segons dades municipals i elaboració pròpia

	ALCOI	%	ONTINYENT	%		Alcoi	Ontinyent
0- 4	2.717	4'06	2.385	8'	0-14	20'6	26'5
5- 9	5.482	8'2	2.796	9'4			
10-14	5.565	8'3	2.659	8'9	15-65	65	64
15-19	5.717	8'5	2.609	8'8			
20-24	5.506	8'2	2.538	8'5	més	14'4	9'5
25-29	4.918	7'3	2.278	7'7			
30-34	4.346	6'5	1964	6'6			
35-39	4.018	6'0	1.895	6'4			
40-44	3.609	5'4	1.576	5'3			
45-49	3.739	5'6	1.624	5'4			
50-54	4.112	6'1	1.669	5'6			
55-59	4.112	6'1	1.669	5'6			
60-64	3.946	5'9	1.552	5'2			
65-69	2.676	4	919	3'1			
70-74	2.532	3'8	807	2'7			
75-79	2.000	3	611	2			
resta	2.433	3'6	483	1'6			
	66.839	100	29.604	100			

Les dades referents a l'origen de la població ens dona una immigració de fora del País Valencià —i fonamentalment de la regió tèxtil i comarques veïnes— del 20 % en el cas d'Alcoi i del 15 % en el cas d'Ontinyent. En el cas d'Alcoi, amb dades més segregades sobre la procedència, sabem que la majoria dels emigrants provenien d'Andalusia, amb preponderància de Córdoba i Jaén, d'Albacete i de Múrcia. Els habitants originaris de Córdoba representen el 4'23 % del total, quasi tants com els provinents de la província de València.

Allò més significatiu de les dades dels dos municipis referides a 1983 és l'evolució de les ocupacions de la població activa, les principals ocupacions i en especial la tèxtil, han anat igualant-se entre els dos municipis principals amb la consegüent pèrdua de llocs de treball tèxtils en el municipi d'Alcoi.

QUADRE XV

*Principals ocupacions de la població alcoiana i ontinyentina el 1983,
segons dades municipals i elaboració pròpia*

Alcoi		%	Ontinyent		%
Agricultura	262	1'31	Agricultura	279	3'3
Transports	662	3'34	Transports	208	2'4
Mecànics i mont.	699	3'52	Construcció	699	8'3
Siderometalurgica	791	3'98	Alimentària	276	3'2
Construcció	793	3'99	Tèxtil	4.271	51
Tèxtil	4.589	23'1			
Total actius:	19.854		Total actius	8.378	

Comprovem com les xifres absolutes de llocs de treball tèxtils a un i l'altre municipi són similars encara que mentre a Ontinyent representa el 51 % del total de les ocupacions, en el cas d'Alcoi tot i ésser amb escreix el sector majoritari, només representa el 23 %.

Podem concloure que l'evolució de la natalitat inicialment diferenciada entre Alcoi i els nuclis industrialitzats de la seua comarca i els nuclis de la Vall d'Albaida acaba per igualar-se a principis de la dècada dels anys vuitanta.

El creixement de la població al sí de la regió encara manté un ritme major en les Valls d'Alcoi entre 1900 i 1950, però ja s'insinuen els canvis en benefici de la Vall d'Albaida, passant Ontinyent a tenir els creixements més alts.

Entre 1950 i 1982, el conjunt de la regió Alcoi-Ontinyent perd protagonisme dins un País Valencià finalment industrialitzat i més dinàmic, al sí de la regió, la ciutat d'Alcoi a penes creix i els majors augments de la població es donen a Ontinyent, Agullent i la Vall d'Albaida, mentre es desplaça a Muro i Banyeres en els Valls d'Alcoi i s'accentua la pèrdua de població de tots els municipis rurals de l'est de les Valls d'Alcoi i la Vall d'Albaida.

BIBLIOGRAFIA

- BAILA PALLARÉS, M.A. (1986): «Transició demogràfica i industrialització a Vilafranca», *Cuadernos de Geografía*, núm. 39-40, Universitat de València.
- BOTELLA GÓMEZ, A. (1981): *La industria del papel en el País Valenciano*. Memòria de Llicenciatura, Universitat de València.
- BURRIEL DE ORUETA, E. i CASTELLÓ TRAVER, J.E. (1986): «La transición demográfica del País Valenciano», *I Jornades d'Estudis sobre la població del País Valencià*, València-Alacant (En premsa).
- PÉREZ PUCHAL, P. (1977): *Geografía de la población valenciana*, Ed. L'Estel, València.
- (1980): *La natalidad en España. Discurso leído en la solemne apertura del curso 1980-81*. Universitat de València.
- VALLÈS, I. (1980): «Aproximació a l'àrea tèxtil del migjorn del País Valencià», *VI Reunión de Estudios Regionales*, València (Inèdita).
- (1986): *Indústria tèxtil i societat a la regió Alcoi-Ontinyent, 1780-1930*. Universitat de València i Institut Valencià d'Estudis i Investigació.